

LUPTA

le combat

Director : Mihai Korne

Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN		
In franci francezi		In alte valute tariful este majorat pentru acoperirea cheltuielilor bancare :
FRANTA	FRF 250	DM 100 - Fr. Elv. 90 - L St. 35
EUROPA	FRF 300	
Cu avionul :		
AFRICA		
AMERICA DE NORD	FRF 350	USA 60 sau echivalent
ISRAEL		
AMERICA DE SUD		
ASIA	FRF 400	USA 70 sau echivalent
AUSTRALIA		

125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France
Telephon : (33-1) 46. 02. 05. 40 - Telex 633520F
Commission Paritaire N° 65481 - C.C.P. : 11 341 71 A Paris
Telefax : (33-1) 46.02.14.37

Numărul 178

7 martie 1992

ERA OPOZIȚIA MAJORITARĂ LA PRIMUL TUR ?

Cînd și-a luat în primire postul de prim ministru, Th. Stolojan a promis că va face alegeri cinstite. Rezultatul celor două ture ale alegerilor locale dovedește contrariul. Dacă fraudă electorală a fost mai restrînsă decît la alegerile din 20 mai 1990 și s-a datorat în parte forurilor locale, felul în care au fost anunțate rezultatele, atît de comisia electorală centrală cît și de televiziune, constituie manipulări grosolane ale rezultatelor pe care guvernul le-a omologat prin tăcere, sau le-a ordonat în cazul televiziunii.

Nu este admisibil ca, sub pretextul ca legea electorală nu o prevede, să nu fi fost comunicate săptămîni de-a rîndul numărul voturilor pe care fiecare grupare l-a întrunit pe țară. Acest număr reiese lesne încă din 9 februarie la alegerea consilierilor desemnați proporțional cu voturile obținute în fiecare comună, spre deosebire de votul pentru primar, care a dat loc la balotaj, ceea ce îngreuna repartitia voturilor în funcție de partide.

Desigur, opoziția a cîștigat în multe orașe pe care FSN-ul le-a pierdut, dar rezultatele se judecă și după numărul de voturi, nu numai după cel al aleșilor, care a dat o imagine falsă a voinței populare. Pentru a regăsi numărul voturilor trebuie să cercetăm felul în care au fost aleși cei 97% din consilierii desemnați la primul tur chiar dacă aceste rezultate au fost denaturate de fraudă electorală, în multe cazuri cu cca 5 la 10%.

Pînă în ajunul celui de al doilea tur, zece zile după scrutinul din 9 februarie, cînd pasam-te în numele Comisiei Centrale judecătorești Ion Ionescu dădea rezultatele oficiale, numărul sau procentajul de voturi obținut de fiecare partid nu fusese comunicat decît pentru București. În schimb, pe țară a fost dat doar numărul și procentajul aleșilor obținut de fiecare partid. În timp ce la București, Convenția Democratică (CD) a obținut 43% din voturi și din consilierii aleși iar FSN-ul doar 31%, pe întreaga țară procentajul de consilieri aleși a fost inversat

de 40% pentru FSN și sub 21% pentru CD.

Ce ascundea faptul ca numărul de voturi al celor două partide nu a fost dat ? La București, cei 75 de consilieri au fost aleși de 872.835 de votanți, deci o medie de 11.634 de votanți pentru fiecare. În fapt, din cauza sistemului de resturi care avantajează patidele mici, adesea artificial create de putere pentru a împărți voturile, chiar și la București, fiecare consilier CD a avut nevoie de 12.760 de voturi în timp ce consilierii din cadrul partidelor artificiale au fost aleși cu numai patru la opt mii de voturi. În întreaga țară 10.647.856 de votanți au ales 38.946 de consilieri. O medie de numai 273 de votanți pentru fiecare consilier. Fără București, numărul de votanți din restul țării a fost de 9.703.007 și media pe țară pentru fiecare consilier ales a scăzut la 250 de votanți.

Exceptînd Bucureștiul, circa jumătate din alegători au votat în cele 2.700 de comune rurale unde un consilier putea fi ales cu între 100 și 150 de voturi, în timp ce consilierii celor 237 de orașe aveau nevoie de mii de voturi. Atît FSN (15670 aleși) cît și Independenții cu 2425 aleși plus Partidul Democrat Agrar compus din administrația fostelor CAP-uri, SMT-uri și ferme de stat, cu 4532 de consilieri și PUNR cu 1508 au obținut aceste rezultate în mare majoritate grație votului rural. Astfel, 85% din cei 24.135 consilieri ai acestor partide au fost desemnați în comunele rurale. Restul a fost dobîndit de FSN și de aliații săi în orașe.

Cei 8.088 de consilieri ai Convenției Democratice au fost aleși mai cu seamă în orașe, în timp ce UDMR a avut 2.606 consilieri aleși atît în orașe cît și la sate.

Cu acest sistem, opoziția compusă din Convenția Democratică și UDMR putea să fie majoritară, deși nu avea decît 28% de consilieri aleși, în timp ce, FSN-ul și acoliții săi, puteau cu mai puțin de jumătate din voturi să depășească 70% din consilierii aleși. Contradicția între votul exprimat și numărul aleșilor a falsificat voința populară.

După al 2-lea tur, s-au publicat la 28/II procentajele "definitive" pe țară (pag. 2) conform cărora FSN (38%) cu PUNR și PDAR ar fi avut împreună puțin peste 50% iar CD doar 30%. Dacă procentajele ar fi fost

aceleași la alegerea consilierilor din primul tur, ele ar fi fost cu siguranță publicate înainte turului 2. Faptul că nu au fost publicate ne face să credem că la alegerea consilierilor, opoziția a fost majoritară, dar că prin sistemul de vot nu a obținut decît o minoritate de consilieri.

Este evident că legea electorală a fost concepută în acest scop. Dar legea are și alt obiectiv. Chiar și în orașele în care primarul a fost ales din rîndurile opoziției, acesta își va îndeplini cu greu mandatul din cauza componenței consiliului municipal. Aplicarea acestei legi la alegerile legislative nu va putea duce decît la un rezultat asemănător.

De pe acuma opoziția poate să ceară modificarea legii. Chiar dacă, din cauza compoziției actualului parlament cererea rămîne nefatisfăcută, o explicare a acestei teme, nu numai în orașe ci și în fiecare comună rurală, va demonstra alegătorilor că se află în fața unui sistem care nesocotește voința lor. Remediul este adoptarea unei legi electorale majoritare, de preferință cu un singur tur. O asemenea lege obligă pe alegători să opteze între două sau cel mult trei partide, iar pe candidați să aplice un minimum de disciplină. Votul majoritar, mai cu seamă cînd are loc într-un singur tur, potolește o mare parte din tendințele veleitare ale candidaților sau ale șefilor de grupări.

Alegerile locale din 9 și 23 februarie au demonstrat că opinia publică a evoluat cu mult mai mult decît își închipuiau mulți din cei care îi cereau votul. Ar fi regretabil și de neiertat ca viitorii candidați să nu înțeleagă acest lucru.

Campania alegerilor parlamentare nu poate să nesocotească posibilitatea ca falsificarea parțială și tănuirea numărului de voturi din februarie să ascundă faptul ca în țară opoziția este majoritară.

Convenția Democrată care reprezintă opoziția poate deci fi majoritară la alegerile din primăvară dacă rămîne unită. Iar daca anumite persoane din Convenție se pregătesc să o dezbină și să o părăsească, acestea risca la rîndul lor să fie părăsite de alegători, ba chiar și de membrii partidelor lor. În ciuda fraudei, a presiunilor și ademenelilor, opoziția poate cîștiga.

Mihai Korne

MATURITATE.

În cadrul unor alegeri, prin definiție dispersive, ca cele administrative, electoratul român s-a orientat sistematic spre

cinci sau șase liste principale, în ordinea rezultatelor: FSN, Convenția Democratică, Partidul Unității Naționale a Românilor (PUNR), Partidul Democrat Agrar din România (PDAR), Mișcarea Ecologista Română (MER), Partidul Liberal ("aripa tânără") Numai în București, un procent de 6,6% a votat pentru Partidul România Mare. La Galați, ca o excepție care confirmă regula, Uniunea Stângii Democrate, coaliție neocomunistă declarată, a reușit să impună și chiar să obțină alegerea primarului.

Atunci când electoratului i se pun în fața 80 de liste, reprezentând nu mai puțin de 131 de formații politice, cum s-a petrecut la noi, dar nu-și dă votul decât pentru cinci sau șase nu putem să nu revelăm maturitatea politică a alegătorului român. În condiții similare, dar la alegeri legislative, în Polonia, în toamnă, "Partidul Băutorilor de Bere" a înfruntat nu mai puțin de 16 locuri în parlament, Partidul "Porno -X", trei deputați, alte 20 de formațiuni au reușit să obțină câte un loc în aceeași Cameră din Sejm. De observat că în Polonia s-au prezentat la urne cca 40% din electorat, principalul partid democratic ("Uniunea" lui Mazowiecki) n-a obținut decât 13% din sufragii, exact cât a obținut și partidul neocomunist. În România, o listă de batjocură ca "Partidul Liber-Schimbist" al dlui Șt. Cazimir a fost literalmente "măturat", după ce, în urma cu doi ani reușise să ademenească pe unii intelectuali prin zeflemeaua, care s-a dovedit ulterior a fi aservită FSN-ului... Soarta "liberschimbștilor" e un avertisment dat altor doritori de liste-bidon sau de partide fantomatice.

Dintre partidele mici, singurele care au demonstrat că sînt oarecum viabile sînt PDAR, PUNR, liberalii "aripiști" și Mișcarea Ecologică. În rest, neant. Și e bine că este așa. Este de pariat că la viitoarele consultări, listele vor fi cu mult mai puține...

Este îmbucurător faptul că, în condițiile economice și sociale în care trăiesc majoritatea românilor - prăbușirea nivelului de trai, lumpen-proletarizarea țării și "clochardizarea" la care s-a ajuns după 40 de ani de comunism - partide demagogice ca USD ("înainte era mai bine") sau fascisto-securiștii de la "România Mare" n-au reușit să ademenească electoratul, pe care, dimpotrivă, l-au jignit subapreciindu-i capacitatea de discernământ. Această sancționare la urne dă speranțe în refacerea țesutului societății civile românești.

ECHILIBRU

Nicăieri, nici în cel mai mărunț sat nu s-au mai verificat rezultate ca la 20 mai 1990. Cele două tabere - FSN și CD - au obținut scoruri sensibil echilibrate. Cîteva exemple: Oltenița (orașul natal al lui Iliescu): 41%

RADIOGRAFIA ALEGERILOR

FSN, 41% CD. La Tg. Jiu (orașul minerilor): 46% FSN, 44% CD. Rezultate asemănătoare și la Petrița. La

Iași (fief electoral unde a fost ales senator Iliescu și unde Frontul avea, acum doi ani, aproape 90%): 46% CD și 35% FSN care însă, prin jocul alianțelor cîștigă la turul 2, singura excepție printre cele 5 orașe mari ale României (Timișoara, Brașov, Constanța și București care au, toate, primari din Convenție).

EXTREMISMUL A FOST PARALIZAT

În timp ce, din vara trecută, sub conducerea lui I.C. Drăgan, "Vatra Românească" s-a radicalizat, prin reacție, PUNR, condus de Radu Ciontea, dă semne de moderare. Deși, aliat cu FSN, a obținut cîteva locuri prestigioase, mai ales în Transilvania (Cluj, Sighișoara, Dej) dar și Buzău (!), totuși PUNR-ul nu s-a bucurat decât de încrederea a 6,8% din alegători pe ansamblul țării, grupați mai ales în Vestul țării. Cît privește Partidul "România Mare", directă progenitură a ceașismului, nu a obținut pe ansamblul țării decât 132.000 de voturi, echivalent cu un procent de puțin peste 1%. Pentru partidul dnlor C.V. Tudor, Eugen Barbu și Mircea Mușat (istoricul nr. 1 al "erei Ceaușescu" și păzitorul dogmei în sectorul istorie pe lângă CC al PCR) acest scor umilitor ar trebui să sune a dezavuare gravă. Faptul că din 132.000 de votanți, 65.000 au fost în București, ne îndreptățește să considerăm că "România Mare" este un fenomen local prin prezența în capitală a celei mai largi concentrări de foști (actuali ?) securiști și oameni legați de vechiul regim. Pentru un partid care-și făcea calcule, pe baza tirajului revistei sale de scandal, sperînd la 2 milioane de alegători, rezultatul alegerilor este un usturător eșec. PUNR a obținut la București 0,5%, ceea ce înseamnă că, pe ansamblul capitalei, electoratul naționalist și extremist nu depășește 7% Este o proporție foarte apropiată de cifra de 6,8% obținută la nivel național de PUNR (v. rezultatele din 28/II). Ceea ce demonstrează că rolul de coagulator al votului naționalist din restul țării a fost asumat în București de PRM.

Referitor la evoluția spre moderare a PUNR, dl. Radu Câmpeanu se declară sigur că foarte multe din voturile PUNR din Transilvania (inclusiv, poate, primarul Clujului) ar fi mers spre PNL, dacă PNL n-ar fi fost aliat în Convenție cu UDMR. Multe voturi PUNR ar fi doar moderat naționaliste

CORECTITUDINEA ALEGERILOR

Se calculează că la primul tur fraudele au fost de 3-4%. Pare puțin, dar este exact cît îi lipsea Convenției în unele localități mari - Arad (49,9%), București (47%), Constanța - să treacă pragul celor 50% și primarii săi sa fie aleși din primul foc! La turul II, personal am putut constata (și demasca) o tentativă de

Sinteza rezultatelor (după datele publicate în 28/II 1992)

FSN - 38%

CD - 30%

PUNR - 6,8%

PDAR - 5,8%

La orașe - CD - 64% FSN - 22%

La sate - FSN - 40% CD - 27%

Participare la urne :

I-ul tur 64% - al II-lea tur 53%

(Datele de mai sus sunt contradictorii. Electoratul de la sat și de la oraș este aproape egal. Dacă CD și FSN au scorul de mai sus, atunci rezultatele pe țară ar fi trebuit să fie: CD peste 45% și FSN în jur de 31%.)

fraudă. Contrar unui decret emanat de ministrul liberal Vaida, potrivit căruia observatorii LADO și Pro-Democrația aveau dreptul să ceară copii după procesul verbal al secțiilor de votare, cu ștampila oficială și semnătura șefului de secție, cel puțin la sectorul 6 (București), s-a dat dispoziția, la instructaj, să nu se mai aplice ștampila și semnăturile președinților pe copiile pentru observatori. Cum astfel de abuzuri au constat și în sectorul 1 la cîteva secții, am temei să cred că astfel de mici tentative s-au verificat și prin alte locuri.

JUMĂTATE DIN ALEGĂTORII DE AZI AI CD SINT FOȘTII ENTUZIAȘTI DE IERI AI TRANDAFIRULUI.

Cîștigul de 66% al FSN-ului, acum doi ani, se explică prin euforia și orbirea post-revoluționară și nu în primul rînd prin falsificări Euforia a fost scurtă și trezirea dură... Acum, după doi ani de dezbateri și libertate a presei, lumea s-a mai dezmeticit, s-a maturizat, chiar cu o surprinzătoare viteză. Să nu ne facem iluzii: nu studenții, nu intelectualii ci oamenii simpli, "locatarii blocurilor noi", dezrădăcinații și transmutații, care au dat victoria Frontului în 1990, tot ei sînt și cei care au asigurat triumful "cheii" la alegerile din februarie. Potrivit statisticilor oficiale finale, 64% din electoratul urban votat Convenția, contra doar 22% FSN-ul; la sate 40% a continuat să voteze FSN-ul, însă, deja, un semnificativ 27% a votat Convenția.

Din păcate, studenții, "cei care au făcut revoluția", au fost în marea majoritate absenți la ceea ce a devenit, pe bună dreptate, continuarea (pașnică) a lui 22 decembrie. Ducînd la limita extremă blazarea ("tot ei ies", "tot cine trebuie o să iasă"), studenții nu au votat nici atunci cînd devenise clar că o schimbare reală era posibilă. Au invocat că nu li s-a dat dreptul să voteze în orașele unde-și fac studiile. În Italia fiecare cetățean, inclusiv studenții, votează numai în localitatea în care-și au reședința în acte. Statul nu acoperă decât 50% din cheltuielile de deplasare pe căile ferate. În România era gratis... În schimb, "armata e cu noi!". În multe localități mici, cu mulți militari, "cheia" a fost triumfătoare în cazărmi, uneori constituind chiar balanța victoriei pentru opoziție.

Adrian Niculescu

Odată alegerile trecute, interesul și mizele vieții politice românești se deplasează către viitor. Mai exact, către alegerile legislative și prezidențiale, o înțelegere a confruntărilor publice și a manevrelor de culise fiind cât se poate de previzibilă. Și este iarăși de domeniul evidenței că bălăile vor fi duse nu doar între partidele, formațiunile și grupările constituite ca atare, ci și în lăuntrul acestora. Din acest punct de vedere, viitoarele alegeri înseamnă pentru mulți o scadență amenințătoare. Conducerile multor formațiuni politice, mai cu seamă a celor reprezentate în parlament, vor avea de suportat o puternică presiune din partea unor grupuri și personalități nemulțumite de rolul pe care îl au în prezent. Actuala configurație a tuturor partidelor este modificată considerabil în raport cu cea existentă înainte de alegerile din mai 1990.

În fiecare dintre partidele consacrate atunci prin alegerea în parlament a unor deputați și senatori s-au afirmat noi forțe, noi personalități, noi curente. Cu alte cuvinte, reprezentarea parlamentară nu mai corespunde ierarhiilor și raporturilor de acum. Lupta pentru obținerea dreptului de a candida va fi cu siguranță aspră în toate partidele. Contestațiile, chiar disidențele, desigur că și apelurile la unitate nu vor lipsi. Frământările din interiorul FSN, cărora li se acordă în chip meritat o atenție specială, nu sînt totuși caracteristice doar acestui partid. Dacă despre confruntările existente în cadrul Frontului se vorbește mult mai mult decît despre ceea ce se întîmplă în alte partide și grupări, nu este neapărat un semn de slăbiciune a acestei formații. Și nu este exclus ca adversarii Frontului să aibă surpriza neplăcută de a constata că, departe de a-l vulnerabiliza, dezbaterile interne din acest partid îl întăresc. Ar fi o eroare, de pildă, să se creadă ca partidul România Mare, în lăuntrul căruia după toate aparențele domnește o înțelegere perfectă ar fi - din acest motiv - o formațiune "serioasă", "respectabilă". Dimpotrivă, absența tensiunilor și a divergențelor interne trădează mai degrabă caracterul marginal, periferic al unei formațiuni politice. Și, de ce nu,

partid organizat în stil cazon, supus orbește "centrului" și în care funcționează o disciplină de fier inspiră mai curînd teamă. Fiind însă naturale și probînd existența unei certe vitalități, dezbaterile și confruntările din partidele politice românești riscă, însă, pe de altă parte, să fie percepute ca o nedemnă luptă pentru funcții și privilegii.

Ne reprezentarea la urne a unui mare număr de cetățeni la cele două tururi de scrutin ale alegerilor locale anunță astfel instalarea unei pronunțate indiferențe pentru viața politică. Absenteismul de la 9 și 23 februarie înseamnă un serios avertisment pentru toate partidele, cu excepția, firește, a celor de extremă stîngă și extremă dreaptă a căror aversiune față de politică și politicieni reflectă aspirațiile lor antidemocratice. Fenomenul este cu atît mai redutabil cu cît se manifestă în rîndul tinerilor. Ei sînt - ori pot deveni - masa de manevră a curentelor și grupărilor ce-și fac din respingerea politicii un instrument politic pe cît de ipocrit pe atît de primejdios. Denunțarea "putreziciunii" partidelor și a vieții politice a fost și a rămas o caracteristică a mișcărilor extremiste, indiferent de culoarea lor.

Pentru moment însă, în ciuda apariției unor asemenea nuclee iacobine și fundamentaliste, pericolul constă mai ales într-o rupere a dezbaterii politice din interiorul partidelor și dintre partide de realitatea socială. Confruntările sînt reduse, cel mai adesea, la simple conflicte între persoane, cazul cel mai ilustrativ fiind prezentarea constantă a divergențelor din FSN drept o luptă pentru supremație între Ion Iliescu și Petre Roman. Președintele și fostul premier apar, în aceasta viziune simplificatoare, drept personaje angajate într-o competiție de vanități, pasiuni și interese egoiste. Oricît ar fi însă de precare intelectual discuțiile și controversele dintre partizanii celor doi, personalizarea excesivă a confruntării duce, dacă nu cumva a și dus, la ignorarea fondului dezbaterii. Există, desigur, și o ciocnire de orgolii, există și o bătaie ierarhică, există și fricțiuni de interese; dar toate acestea sînt, vrînd-nevrînd, îmbibate de conștiința sau măcar de sentimentul difuz al nevoii de clarificare. Conștiință și sentiment existente de altminteri și în interiorul celorlalte

Este tot mai evident că partidele politice românești se află, toate, în fața unor serioase examene de credibilitate și supraviețuire. Alegerile legislative și prezidențiale vor constitui doar cadrul acestor examene, fiindcă proba capitală va fi alta: adecvarea proiectelor la realitate. S-a făcut mult haz de invocarea "modelului japonez", suedez, ori spaniol drept salvatoare pentru viitorul țării. Naive sau, poate, demagogice, astfel de soluții diletante aveau cusurul de a nu ține seama de istoria socială, economică și politică a României din ultimele 5 decenii. Dorința de a uita, de a șterge din memorie ceea ce au însemnat dictaturile regală și militară, războiul, instalarea totalitarismului comunist este, de bună seamă, explicabilă; dar tradusă în fapte și acțiuni politice devine periculoasă. Fiindcă la fel de inadecvat ca "modelul japonez" suedez ori spaniol apare și cel constituit printr-o idealizare și idilizare a vieții românești anterioare venirii comuniștilor la putere. Așa cum este de regulă înfățișat, modelul românesc de dinaintea regimului comunist reprezintă un fel de utopie paseistă. La o analiză cît de cît aplicată se poate constata cu ușurință că este vorba de o ficțiune. Regimul totalitar comunist a fost precedat de o perioadă de convulsii marcate în primul rînd de prezența armatelor sovietice de ocupație. Mai înainte, România cunoscută o dictatură militară, iar aceasta fusese precedată de o dictatură monarhică. Suprimarea partidelor și înlocuirea lor printr-o formație unică a fost experimentată în România, chiar dacă în forme "bînde", "civilizate", înainte de venirea comuniștilor la putere. Este o realitate istorică incontestabilă, ca și tot mai slabă rezistență pe care sistemul democratic a opus-o tentațiilor extremiste. Crimele comuniste au fost practicate în masă, pe scară largă; dar violența politică nu a fost adusă în România de regimul comunist. Asasinările politice au însingurat istoria ultimului deceniu interbelic românesc în suficientă măsură pentru a nu ne îngădui astăzi uitarea lor.

Dacă în primele momente după răsturnarea dictaturii comuniste căutarea unor repere simbolice în trecutul anterior acesteia era firească, astăzi privirea idilizantă înapoi este percepută ca un anacronism. Cei 40 de ani de comunism nu pot fi evacuați din istorie. Urmările unei tragedii nu pot fi înlăturate decît ținîndu-se seama de ele. Este remarcabil, de pildă, că toate partidele importante din România fac referință, în programele lor, la **distrugerea** structurilor comuniste, dar proiectele de construcție a unor noi structuri rămîn vagi. Căutarea, uneori pe bijbîte, a unor "modele" îndepărtate în spațiu și timp arată o frică aproape generalizată de a privi în față realitatea de astăzi. Iar aceasta, așa cum este ea, reprezintă rezultatul istoriei românești din acest secol. Groaznică pagină a dictaturii comuniste nu poate fi nici smulsă din aceasta istorie, nici anulată prin uitare și prin înfrumusețarea altora. Criteriul vieții politice românești este astăzi, tot mai vizibil, adecvarea la realitate.

Mircea Iorgulescu

(text transmis la Radio Europa Liberă)

EȘECUL PARTIDELOR EXTREMISTE

În ciuda propagandei unor ziare cărora nu le lipsește hirtia și nici mijloacele de a le difuza, partidele extremiste au fost marii perdanți ai alegerilor locale din 9 februarie atît în București cît și în restul țării.

La București, România Mare a obținut 63.319 voturi (7,3%), Partidul Unității Naționale a Românilor (PUNR) 8.423, Uniunea Stîngii Democratice (USD) 4.629; în total 76.401 voturi, care reprezintă 8,75% din totalul de voturi exprimate.

Pe țară, unde voturile nu fuseseră comunicate, cele trei partide extremiste au obținut respectiv 165 (PRM), 1508 (PUNR) și 244 (USD) - în total 1917 consilieri ceea ce reprezintă 4,92% din numărul total al consilierilor aleși.

Asemenea procentaje arată că partidele extremiste nu au pătruns la țară, unde consilierii se alegeau cu mult mai puține voturi, ci în orașele mari, unde s-a adunat vechea nomenclatură din PCR și Securitate. În afara foștilor beneficiari, alegătorii nu se lasă antrenaji de formulele gălăgioase ale celor care se hrănesc acum ca și pe vremea celor doi Ceaușești cu șovinism și ură. Procentajele din România sunt mult inferioare celor pe care le găsim în anumite țări occidentale. În Franța, spre pildă, partidul de extremă dreaptă a lui Le Pen depășește 9% și constituie 8%.

Eșecul partidelor extremiste nu este numai cel al șovinismului, ci și eșecul SRI-ului care a creat, a sprijinit și continuă să sprijine aceste partide. Nu credem că SRI-ul are mai mulți apărători decît partidele extremiste și s-ar putea chiar să aibă cu mult mai puțin.

M.K.

Atmosfera dintre cele două tururi de scrutin a fost dominată de strategia aritmetică a puterii: rezultate parțiale, ciuntite, date cu firuța, ca la tarabă, adunând merele cu perele (primarul de la București cu consilierii de la Ghighiu). Dacă parlamentarii opoziției au rămas muși în fața socotelilor încalcite ale Comisiei Electorale Centrale, Corneliu Coposu în țară și Action pour la Démocratie en Roumanie (ADER), Solidarité Universitaire France Roumanie (SUFRR) de la Paris au protestat și ecourile au fost consemnate în "Le Quotidien de Paris" ● Numărătoarea alternativă a voturilor prin calculator, efectuată de Convenția Democrată a redus marja de abuzuri și fraude ● Panica "emanației" s-a exprimat și printr-o întâlnire a trandafirilor șefi - P. Roman și I. Iliescu, la 15 februarie. Eșecul Frontului, redus la jumătatea electoralului de acum doi ani, face să pălească fama de lider național a unuia și susținerea la alegerile prezidențiale a celuialt. ● La primul tur, la secția de votare 116, Liceul G. Călinescu din București, unde s-a întâmplat, prin domiciliu, să-și exercite datoria civică floarea politică a țării - Virgil Măgureanu (care nu era pe listă, dar s-a creat pe loc o listă auxiliară), Silviu Brucan, care a dat nas în nas cu Ilie Verdeț și Traian Dudaș, Ion Rațiu și Ion Iliescu. Acesta din urmă nu și-a pus buletinul de vot în plic. La desfacerea unei s-a constatat că buletinul cu pricina, fiindcă era singurul

ELECTORALE

plutind printre plicuri, era pentru ... Partidul "România Mare". S-ar putea ca președintele să nu fie influențat doar de consilierul său, dl. Mironov, autor de pamflete anti-americane, publicate în "Totuși iubirea"... ● Oricum, după întâlnirea celor doi colegi de "revoluție" în 15/II, la numai trei zile "Azi" publica manifestul Partidului "România Mare", în care se cerea alegătorilor sus numitului partid să-și dea voturile "tuturor formațiilor politice aflate în luptă electorală cu cheia" (simbolul Convenției democratice). Tot în 19 februarie "Azi" explica naivului electorat planurile diabolice ale lui Crin Halaicu, candidatul CD: demolarea Teatrului Național și a Hotelului Intercontinental, dacă va fi ales. În același număr era publicată o "Scrisoare către bucureșteni", în care tot Crin Halaicu era denunțat ca țigan și doar subginger (!), care n-a fost membru de partid fiindcă "a fost respins pentru că nici comuniștii nu acceptau lichelele, nimicurile, pleava" De altfel, organul FSN "Azi", în numerele premergătoare celui de al doilea tur, semăna leit cu revista lui C.V. Tudor prin grosolanăia șovină și biografiile inventate. ● Dar fiindcă alegerea calomniatului era, totuși, inevitabilă, a fost numit, în seara de 20 februarie, un prefect general al Capitalei, adică un reprezentant al guvernului, în persoana ... primarului de pînă la alegeri al Bucureștiului, Doru Pană, "care să vegheze

ca noile consilii să se conforme legii, iar actele administrative ale autorităților publice să fie legale". ● FSN-ul a suferit, în săptămîna chioară din preajma lui 23 februarie, un brusc dezechilibru; din social-democrat, priponit la centru, s-a precipitat tocmai în ograda extremă a spectrului politic. Manifestele, răspîndite și după încetarea oficială a campaniei, lansate, de pildă, în București, chiar în duminica turului al II-lea, puneau în gardă electoratul împotriva candidaților CD care vor să-și reconstituie moșiile cu pămîntul recent dobîndit de țărani ● Ceea ce nu l-a împiedicat pe Petre Roman să înfierceze în "Journal de Genève" (27 februarie a.c.) "România Mare" și "Europa" ca organe de presă ale securității... ● În cadrul alianțelor, n-a fost singura bizarerie: Radu Ciocnea, președintele PUNR, a declarat că nu se aliază electoral cu PRM, fiindcă acesta din urmă "face negoț cu sentimentele naționale"; la Giurgiu, PUNR și MER au susținut candidatul Convenției Democratice, Octavian Niculescu (PNL), împotriva candidatului FSN; la Buftea conducerea locală FSN a anunțat că sprijină candidatul CD, Gh. Chițu, împotriva "independentului" Roznoveanu, tartor local pe vremea decedatului ● Într-o tipografie din Constanța, pe 22 februarie, se imprimau de zor buletine de vot!... Cînd reprezentantul PNȚcd local a întrebat ce rost au ele, reprezentantul FSN a explicat ca pe buletinele sosite

de la Comisia Electorală Centrală semnul trandafirului era neclar. ● Primarul (UDMR) ales la Tg. Mureș, în primul tur, și-a dat deja demisia. S-a constatat că pe lista de semnături pentru a-și depune candidatura existau nereguli (persoane care nu domiciliu în oraș, nume fictive ș.a.) ● Dl. Lucian Cornescu, președintele Partidului Social Democrat Tradițional, care s-a declarat și candidat la președinția României, a cules la alegerile comunale praful de pe toată. Dacă n-are voturi, are informații: PNȚ cd a fost subvenționat din Italia cu 2 milioane de dolari, a declarat senin la o conferință de presă, în 14 februarie.

"Le Monde" (26 II) despre alegerile din România. Sînt subliniate simbolurile: Timișoara, leagănul revoltei, a trecut prima de partea opoziției, au urmat, la turul al doilea, capitala și Brașovul, orașul contestatar din 1987; FSN-ul a conservat Iașul (unde a fost prim-secretar Iliescu), PUNR a cîștigat, în inima Transilvaniei, la Cluj, USD ia Galațiul, cetatea siderurgiei iar MER doua orașe asfixiate de poluare. Cotidianul francez

se ocupă apoi de cele 13 zile "de erori de calcul" pînă la publicarea rezultatelor primului tur. "Principala explicația", scrie J.-B. Naudet, este că opoziția a efectuat o străpungere mai importantă decît cea așteptată, în special în marile orașe, iar FSN-ul a rezistat mai slab decît s-a așteptat, la țară." Constatînd că victoaria opoziției s-a datorat în mare măsură unității de care a dat dovadă, ziaristul francez scrie: "PNL-ul lui Radu Câmpeanu, care

se imaginează deja prim-ministru, amenință că se va prezenta singur la alegerile legislative... PDAR, cu cele 8 puncte obținute, i-a propus deja o alianță, cu condiția să iasă din Convenția Democrată."

După ce informează asupra dubioaselor alianțe ale FSN-ului cu PRM, articolul încheie: "Sfîrșitul hegemoniei FSN-ului asupra vieții politice, permite României intrarea în jocul democratic, cu toate riscurile sale".

HARTA ELECTORALĂ A CITORVA ORAȘE

CD: Timișoara (Viorel Oancea), **Brașov** (Adrian Moruzi), **București** (Crin Halaicu + toți primarii celor VI sectoare ale capitalei, respectiv: Flor Pomponiu, Radu Popovăț, Eugen Bujoreanu, Nicolae Bîzoi, Vrăbiescu Nicolae), **Făgăraș**, **Caransebeș** (Petru Grizăvescu), **Oravița** (Ioan Giurgiu), **Arad** (Cristian Moiescu), **Lehliu-Gara** (!) (Dan Barbu), **Sighetul Marmăției** (Gh. Filipciuc), **Deva**, **Satu Mare** (Ioan Zamfira), **Sibiu** (Sorin Inocențiu), **Ploiești** (ing. Victor Șt. Săvulescu), **Câmpina**, **Sinaia** (PAC), **Bacău** (Ioan Ioseficiu), **Gura Humorului** (Ioan Toma), **Alba Iulia** (ing. Ioan Timiș), **Constanța** (Neagu Cornel)

FSN: Iași (Emil Alexandrescu cu 54,12%, CD a avut 45,9%), **Craiova** (arh. Dan Nicolae), **Tg. Frumos**, **Vaslui**, **Bîrlad**, **Negrești**, **Huși**, **Oradea**, **Cîmpeni**, **Cugir**, **Sebeș**, **Mediaș**, **Avrig**, **Pitești**, **Tîrgoviște**, **Rîmnicu Vilcea**, **Botoșani**, **Cîmpulung Moldovenesc**, **Rădăuți**, **Fălticeni**, **Focșani**, **Tulcea**, **Călărași**, **Petrla**

PUNR: Cluj (Gh. Faur), **Dej** (Ioan Petrus), **Beiuș** (ing. Ioan Popa), **Sighișoara**, **Luduș**, **Reghin**, **Buzău** (Ștefan Frățilă), **Baia Mare** (Gh. Brânzei)

MER: Herculane (Iancu Gogîltan), **Bistrița**, **Orăștie**, **Suceava** (ing. Gh. Toma)

PDAR: Tecuci, **Breaza**,

PNL: Turnu Măgurele (Octavian Niculescu),

USD: Galați (Eugen Durbac), **Ocnele Mari** (ing. Sabin Diculescu)

În zilele de 27, 28 și 29 februarie, a fost organizat la Paris, la Palais Chaillot, un Colocviu Internațional, reunind ca invitați intelectuali, artiști și oameni de știință din întreaga Europă, pentru a dezbate fenomenul "agresiunii populiste și naționaliste", cum declara J. Clement, directorul canalului cultural de televiziune "La sept", unul dintre organizatori. După o animație vizuală, însoțită auditiv de Oda bucuriei (acest fragment al Simfoniei a IX-a, atât de abuziv folosit de proiectele ideologice, printr-o translație frauduloasă de speranță...) au început mesele rotunde.

INTRE CLIȘEE ȘI REALITATE

Prima masă rotundă, "Majorități, minorități, frontiere", a fost condusă de un alt organizator, Michel Fouchet, geograf și publicist, pentru care, continuând retorica exclusivă a titlului general, frontierele europene trebuie să fie ori etnice, ori cetățenești. În viziunea Smarandei Enache, acest manicheism nu e viabil pentru că statutul de cetățean implică dreptul la identitate națională. Mergînd mai departe, Gabriel Liiceanu a scos dezbateră din determinismul istoric și din "mistica pămîntului" dînd patriei dimensiunea lui "être chez soi". În anii dictaturii comuniste pămîntul care echivala cu patria devenise o temniță din care visai să evadezi...

Robert Badinter, fost ministru de justiție și actualmente președinte al Consiliului constituțional, a revenit, în prima sinteză, la ideea program a organizatorilor: popoarele Europei de Est trebuie să renunțe la a privi viitorul cu ochii trecutului, condiția integrării lor europene fiind depășirea naționalismelor. "Ce înseamnă a depăși naționalismul, într-o țară invadată?" a întrebat din sală, referindu-se la Croația, filosoful Alain Finkielkraut deschizînd, cu adevărat, dezbateră. "Europa nu trebuie să facă din drept un machiaj al forței!"

CRIZA DE IDENTITATE

NU E DOAR APANAJUL ESTULUI

Există naționalism și naționalism, a remarcat Gilles Martinet, directorul revistei "Nouvelle Europe", cel al expansioniştilor și cel al ocupaşilor care refuză elitele cosmopolite impuse. Occidentalii înțeleg greu acest ultim fel de naționalism, socotindu-l un reflex arhaic. Scriitorul sloven Veno Tazuffer a precizat, în această ordine de idei, că Ialta va fi cu adevărat depășită cînd Vestul va înțelege sensibilitatea și specificitatea Estului. Obiectivul croat nu este tribal, după scriitorul Slovobodan Novak, el este recunoașterea și integrarea. Vestul trebuie să evite paternalismul și diagnosticul abuziv a spus istoricul român Mihai Sturdza.

Opoziția nu este Europa contra triburilor, a pledat unul din cei mai inteligenți și profunzi prieteni francezi ai popoarelor din Europa de Est, fostul ministru J.-F. Deniau. Ci Europa contra birocrățiilor

"FERICIREA PRIMEJDIOASĂ"

interviu cu GABRIEL LIICEANU

A.C. - "Triburile sau Europa", titlul colocviului la care ați participat, pune din capul locului, nu o alternativă ci o alegere, prin conotația pejorativă a primului termen, încă înainte de a avea loc dezbaterile. Dezbaterile însă au reabilitat termenul demonizat, au stabilit complet alte relații, mult mai complexe între cei doi termeni, sintagma-titlu s-a deplasat, de la un statut abstract și culpabilizator, la realitatea istorică și s-a problematizat raportul între cei doi termeni...

G.L. - Titlul colocviului, *Triburile sau Europa*, pune o falsă alternativă: ori recuperăm Europa, ori cădem în stare de neotribalism. Mulți participanți au considerat titlul jignitor, pentru că el confundă aspirațiile naționale cu naționalismele și excesele. Cînd se surpă un imperiu, cum este cel sovietic, care a anulat identitatea unor vaste colectivități, este firesc ca, la ora actuală, aceste popoare să aspire la recuperarea identității lor și la recunoașterea ei pe scena istoriei. Bronislaw Geremek a socotit o adevărată sfidare să numești încercarea acestor popoare de a-și regăsi chipul uitat în ceață, mutilat, de zeci de ani de desfigurare organizată, "tribalism" sau "populism". Danielle Sallenave a spus foarte bine ca acești termen nu sînt un instrument de analiză, ci mai degrabă un zid, un ecran care împiedică cercetarea realității. Organizatorii lăsau impresia că vor să dea, prin acest titlu, o ideologie dinainte validată, nu să fie o simplă provocare la gîndire, nu era o propunere, ci un fel de terorism intelectual.

A doua formulare nefericită a fost întrebarea-titlu a uneia din mesele rotunde: *dacă trebuie să regretăm imperiul sovietic*. E de regretat o realitate a Uniunii sovietice, varietatea limbilor, culturilor, într-o stabilitate vionovată dar care, pierdută, iată, ne pune în fața haosului, spuneau, cu excepția lui Iakovlev, mai toți participanții ex-sovietici. Din nou Geremek, figura luminoasă, omul care a strălucit din toate punctele de vedere la acest colocviu, a spus că dacă formularea ar fi fost "este de regretat o monstruoșitate", masa rotundă n-ar mai fi avut loc. Dacă e cineva care regretă, nu sînt, cu siguranță, țările de Est. Este Occidentul: stînga care-și pierde speranțele utopice și argumentele, dar și dreapta occidentală, care și-a pierdut opoziția, adversarul.

A.C. - *Acestui colocviu i s-a dat o neobișnuită dimensiune politică prin apariția neașteptată a lui Fr. Mitterrand...*

G.L. - Apariția "neașteptată" a lui Mitterrand este alt moment cheie al colocviului. Participarea lui nu era trecută

în program și n-a fost anunțată nici măcar în dimineața zilei în care a venit, ci cu exact trei minute înainte. Cu toate acestea, plăcuța cu numele lui era deja pregătită... Am înțeles că nu Mitterrand a venit la colocviu, ci colocviul a fost făcut pentru venirea lui Mitterrand, sosire care era planificată încă din momentul în care s-a născut ideea de a se organiza acest colocviu! Dincolo de acest procedeu, care nouă, celor din Est, ne-a trezit amintiri, m-a surprins, mărturisesc, în toate prejudecățile pe care le aveam cu privire la o anume anchiloză și uzură a puterii, mobilitatea intelectuală, cu formulări remarcabile, a discursului, rostit liber, timp de o oră întreagă. Miraculoasă a fost și rapiditatea cu care și-a adaptat discursul la direcția în care se orientau dezbaterile și care spune mult despre capacitatea anturajului său de a-i reface fizionomia ideilor majoritare din ziua precedentă a discuțiilor. E remarcabil și faptul că a ținut ca acest discurs, un adevărat viraj în politica externă a Franței, să fie ținut aici, dînd colocviului semnificația suplimentară, de asociere politică a intelectualilor, premieră pentru cei din Est, obișnuiți, din partea puterii, mai degrabă cu umilirea și marginalizarea.

Fr. Mitterrand s-a situat, de la început, de partea celor care nu pot regreta prăbușirea ultimului imperiu, în ciuda efectului de dezordine. Naționalismele, strivite atîția ani, e normal să se exprime. Păcile în Europa, a mai spus, au fost întodeauna impuse de ranchiuna învingătorilor, purtînd în ele sîmburele războiului următor. Șansa acestei perioade, a post-imperiilor, este de a prefera legea contractuală conflictelor militare. Cum nu se pune problema să regretăm pacea de la Ialta, nici ordinea sovietică, ceea ce se întîmplă din 1989 este o fericire, dar o fericire periculoasă. Aici am tresărit pentru că formularea avea implicații filosofice. Libertatea regăsită nu este o stare pură, e o construcție, ea trebuie organizată, instituționalizată, de unde o altă idee: nevoia de structuri permanente și de poluri de atracție. Comunitatea Economică Europeană este deja unul, dar țările Estului nu pot suporta încă rigorile și constrîngerile unei aderări imediate. Ideea lansată de Mitterrand este aceea a unei Conferențări în care se ajunge prin întărirea internă a CEE, care se va lărgi, ulterior, la întreaga Europă.

În după-amiaza aceleși zile, Gheremek, a cerut un calendar precis, pentru că "am auzit destule vorbe frumoase și speranțe", referindu-se nu numai la Ceho-Slovacia Polonia și Ungaria, despre care se vorbește în general, dar și la Albania, Bulgaria și România. J. Delors, președintele Comisiei Comunității Europene, a răspuns că la prima întîlnire europeană după Maestricht, se vor stabili datele acestui calendar.

A.C. - *Dan Culcer, ai avut ocazia să te aflii în România, în timpul campaniei electorale. Înțeleg că ai fost mai ales în provincie. Unde ?*

D.C. - Am intrat pe la Oradea, am coborât pînă la Turnul Severin, am fost la București, după care am revenit la Turnu Severin și, de acolo, am continuat pe ruta Hațeg, Sibiu, Mediaș, Tg. Mureș, Cluj, Oradea.

A.C. - *Să o luăm de la intrarea în țară...*

D.C. - Ceea ce mi s-a părut semnificativ este că, la graniță, mi s-a cerut să completez un formular cu destinația și scopul călătoriei. Pe mine personal, evident, chestiunea de a fi întrebat unde mă duc și ce fac, dacă, în general, cineva se ocupă de mine, m-a lăsat indiferent. Eram obișnuit cu genul ăsta de intervenție oficială. Mă gândesc, însă, la ațiția oameni de afaceri care vin în România și pe care o astfel de întrebare nu face decît să-i deranjeze. Eram în mașină cu o persoană care venise pentru investiții în România, și am putut să-i văd reacția. În ultimă instanță, cu ce interes autoritățile grănicerești vor să știe unde se duce individul în țară, dacă nu este cu scopul de a-l pune sub urmărire? Or, a pune sub urmărire sistematic dovedește ca mentalitatea autoritară și polițienească continuă să funcționeze cu aceeași tenacitate ca pe vremuri. În rest, întrucît persoana cu care am fost avea interese în domeniul turismului, am urmărit acest sector pe traseul de mai sus. Am văzut cum funcționează efectiv, în realitatea concretă, turismul. În totalitatea cazurilor, hotelurile pe care le-am frecventat sînt într-o stare globală de proastă funcționare.

A.C. - *Ai văzut și hoteluri particulare ?*

D.C. - Nu, toate hotelurile pe care le-am frecventat sînt de stat, sau, dacă nu, aparțin unor cooperative și sînt construite în ultimii 15 ani în zonele periurbane sau în anumite zone turistice. Deși delabrate și lipsite de un minim de confort, se practică aici niște prețuri cu totul discriminatorii. Pe de o parte, pentru cetățenii români, prețuri relativ accesibile de 300-400 de lei pe noapte, pe de altă parte, pentru cetățenii străini, prețuri de 5000 și peste 5000 de noapte. O discriminare fără nici o logică.

A.C. - *Este o vijelioasă formă de descurajare...*

D.C. - Da, o modalitate de a-l face pe cel care ne vizitează să-și pună întrebarea de ce este tratat discriminatoriu. Mie, într-un hotel mi s-a aplicat tariful de român, în altul mi s-a aplicat tariful de străin. Cu aceleași acte. Ceea ce dovedește un arbitrar total, în ciuda faptului că am văzut în presa românească textul unei hotărîri de tip ministerial care fixa necesitatea de a se practica aceleași prețuri, ce trebuiau să fie afișate ș.a.m.d. Am încercat să aflu explicații la recepție. Mi s-a spus că străinii, întrucît dețin valută și pentru că aceasta are o forță de cumpărare mai mare, sînt obligați să plătească în echivalentul în valută al unei sume mai importante. Iarășî fără nici o logică.

A.C. - *E ca și cum am sancționa pe ceilalți pentru propria noastră mizerie.*

D.C. - O modalitate bizară de a obține bani mai mulți fără nici un efort de echivalare în servicii. Nu numai că se cere mai mult, ajungîndu-se la sume care depășesc orice raționalitate - 5.000 de lei reprezintă, mai mult de jumătate din salariul de bază, care s-a stabilit în urma hotărîrilor guvernamentale, ceea ce face că unui străin i se cere pentru o noapte aproape salariul unui român

pe o lună - dar există o discrepanță teribilă față de confortul oferit. Și la Budapesta se plătește mult, dar și se oferă în schimb un confort total, în vreme ce în România nu e apă în baie, nu sînt becuri în baie, caloriferele nu funcționează, e un frig teribil, la restaurant serviciul e prost, nu-ți dau mai nimic sau dacă-ți dau, e la prețuri aberante. Nu e de mirare că circulația turistică este extrem de redusă. Nici o societate de turism internațional nu poate să găsească - în afara unor zone pe care nu le-am cercetat, Valea Prahovei sau litoralul - servicii echivalente banilor ceruți. Este o modalitate de a descuraja orice formă de circulație turistică și, cum bine știi, asta ar fi o sursă de valută foarte importantă.

A.C. - *La noi, serviciile erau nule din principiu, considerate un moft, un lux, eliminate drastic și metamorfozate în efectul invers, al culpabilizării clientului.*

D.C. - Cu excepția unei perioade de care trebuie să ne amintim. Anii 60, pînă în 1968, au fost o perioadă destul de bună în turism. Serviciile erau bine organizate, la prețuri rezonabile, foarte ieftine pentru străini, chiar un preț de dumping, ceea ce a adus mulți turiști. După aceea, România n-a mai putut să țină pasul, n-a mai vrut să urmeze evoluția specificității turismului din Europa, adică să renunțe la sistemele mari, de hoteluri cu zeci de etaje și cu mii de camere și

TURISM, COMERȚ ȘI POLITICĂ

interviu cu DAN CULCER

să treacă la un sistem de turism mai personalizat.

A.C. - *Dar era în primul rînd o opțiune politică. Un turist, chiar în anii de care vorbești, dacă nu venea în grup organizat, ușor de supravegheat, trebuia să declare la ce țaran va înnopta, ce traseu va urma, fără să aibă dreptul, cu riscul unor dezagreabile confruntări, să se abată spontan de la drumul declarat. Dar privatizați în comerț ai văzut ?*

D.C. - Chilipirgii. Am întîlnit foarte mulți oameni, fie români care locuiesc în străinătate sau români din țară, care își construiesc carierele comerciale pe ideea chilipirului; devin, brusc, specialiști în toate. Am găsit în "Lumea afacerilor", ziar editat în țară, anunțul unei persoane din Franța, care își dă numărul de telefon parizian. Este directoarea unei societăți comerciale care, nici mai mult, nici mai puțin, spunea că i se pot adresa cereri pentru toate tipurile de produse. Adică, i se poate cere să livreze rachete și, în același timp, bomboane mentolate! Asta dovedește o neseriozitate profesională fundamentală și califică această mentalitate de chilipirgii. Comerțul se bazează totuși pe o anumită etică a specializării, a profesionalizării și pe politica creditului. Or, cum poți să creditezi și să crezi în profesionalismul unei persoane de genul acesta?

A.C. - *Un simulacru de bazar generalizat...*

D.C. - Sistemul bazarului nu poate să constituie un comerț de perspectivă. El poate funcționa aîta vreme cît pe piață lipsesc mii de produse, însă nu poate dezvolta un comerț civilizată. Dar dincolo de astfel de chilipirgii, am întîlnit și oameni care chiar muncesc pentru banii lor. Am întîlnit, de pildă, doi ciobani din zona Sibiului, care fac comerț cu oi, cu lînă, cu brînză, ș.a. etc. I-am întîlnit în zona Hațegului interesîndu-se care sînt prețurile unor mașini cu care să-și

transporte produsele dintr-un loc într-altul în căutare de piețe de desfacere corespunzătoare. Veneau din Dobrogea, unde-și țin oile, după ce trecuseră pe la ei pe acasă. Practică și acum transhumanța tradițională, care era un factor economic esențial. Lucrează foarte mult dar și cîștigă foarte mult. Erau și foarte mîndri de funcția lor economică și unul din ei mi-a arătat zece mii de dolari, într-un fișic pe care-l purta la el. Asta spune iarășî foarte mult despre încrederea pe care o au față de bănci, de sistemul bancar românesc etc.

A.C. - *A fost o tradiție neamputată și revenirea la normalitatea meseriei nu a trecut prin improvizatie, cum se întîmplă acum mai în toate domeniile.*

D.C. În pofida tuturor interdicțiilor și dificultăților pe care regimul comunist le-a impus, a fost practic neîntreruptă, în orice caz din anii 60 a putut să fie reluată în condiții, evident, de clandestinitate și acum a devenit publică și tolerată. Vorbesc de ei pentru că mi se pare un exemplu de seriozitate, prin profesionalismul de care vorbeam.

A.C. - *Cum a fost campania electorală ?*

D.C. - În primul rînd am avut ocazia să discut, în zona Severinului, cu oamenii care reprezentau acolo opoziția și să văd care sînt dificultățile lor de a se implanta, de a-și găsi lideri. Această din urmă dificultate este cea mai acută: găsirea unor lideri care să reprezinte opoziția în concurență cu alte forțe politice locale. Am întîlnit și la Mehedinți, ca și în alte părți, multe persoane care se

lasă în continuare influențate de ideologia inerțială național-comunistă, în care elementul național devine preponderent, rezultatul matracajului ideologic pe care l-a practicat regimul Ceaușescu. În fața acestei demagogii a țapului ispășitor, liderii locali ai opoziției sînt, din păcate, extrem de pușin credibili. Sînt oameni de bună calitate, dar a căror capacitate și experiență politică este redusă sau nulă. Ca atare, în raport cu șmecherașii proveniți din rîndurile foștilor activiști de partid de rangul doi sau trei sau cu ambițioșii fără de partid, nu reușesc să facă fața. În primul rînd pentru că, din fericire, și acesta-i paradoxul, criteriile lor sînt înca exclusiv morale. Or, criteriile morale, din păcate, nu au eficiența maximă. Nu știu să-și construiască un discurs, sînt incapabili să-și construiască un afiș. Am avut ocazia să dau consultații, gratuite firește, unor oameni din opoziție. Există o tendință de vorbărie, care transformă afișul într-un fel de broșură, complet ineficient propagandistic. Situații de acest gen am văzut și la Televiziune, în cadrul programului electoral. Prezența televizuală a candidaților era, în cele mai multe cazuri, ridicolă. Una pentru că autoprezentarea are în sine un caracter ridicol. În loc să fie un dialog în care un reporter să pună acele întrebări din care să reiasă care sînt mijloacele realiste de acțiune politică ale candidatului, acesta era obligat să facă ori confesiuni sau să se autoprocleme salvatorul patriei... Indiferent de proveniența politică a candidaților, pușine au fost excepțiile care aveau un discurs concret și în care-și răspundeau ei înșiși la eventualele obiecții pe care telespectatorii le-ar fi putut avea în legătura cu programul lor și mai ales cu mijloacele concrete de punere în aplicare. Pentru că aceste

programe administrativ-politice locale nu au eficiență și nu se pot transforma în realitate dacă în zona respectivă nu există mijloacele necesare. Când spui, de pildă, voi rezolva problema transporturilor în comun această promisiune presupune capacitatea individului de a elimina persoanele care provoacă blocaje, deci un număr de șomeri potențiali, ceea ce va produce o reacție de respingere a unui astfel de conducător, deci o slăbire a acțiunii lui pentru că instituția se va opune în corpore, prin solidarizare oricărei încercări de reformă. Iată un singur impediment și un tip de întrebare care ar fi trebuit să li se pună acestor candidați ca să știm ce vor putea realmente să facă și mai ales cum încearcă să depășească astfel de contradicții. Omul venea în fața microfonului și-și spunea discursul... Un tip de prezentare cu totul și cu totul inefficient.

A.C. - *Mai ales pentru tipul acesta de alegeri, în care problema locală n-are cum să intereseze majoritatea.*

D.C. - Acest tip de concurență televizuală poate avea un efect numai în măsura în care poate influența prezența lui fizică, ceea ce uneori putea să funcționeze, altele nu. Și apoi, zîmbetul larg, cum știi, nu e o dovadă de cinste și eficiență...

Apoi, cca 100 de partide și-au prezentat la televizor candidații. Când m-am uitat în ziarele locale sau centrale să studiez puțin denumirea formațiilor politice, am constatat confuzia totală a infinitelor variații pe tema "democrat", "liberal", "național" etc. M-am oprit în sate, televizorul funcționa în circumștații și oamenii își vedeau de treaba lor fără să dea cea mai mică atenție discursurilor. Am făcut o anchetă, improvizată firește, care are totuși o anumită semnificație. Răspunsurile demonstau că există o confuzie perpetuă față de ce reprezintă aceste formațiuni. Din moment ce sînt patru sau cinci formații care toate își bagă în numele lor fie social-democrat sau liberal, național etc, atunci este clar că oamenii nu mai știu cum să aleagă, pe ce criteriu. Firește că, la acest nivel de alegeri, contează foarte mult persoanele și s-a și dovedit că persoanele au fost mai degrabă alese decît tendințele politice, dar, oricum, această confuzie, această lipsă de delimitare, neclaritatea programelor politice și ideologice ale partidelor rămîne o chestiune care se va pune în continuare în toate alegerile de care vom avea parte în

pag. 5

care dispun de soarta națiunilor. Europa nu trebuie să fie un alibi împotriva independenței. Dimpotrivă, existența ei ca unitate permite independența și dedramatizarea frontierelor.

Identitatea devine, în perspectiva occidentală, un fel de boală rușinoasă, constată profesorul sîrb Predrag Matvejević iar jurnalistul Adam Zamoyski observă cu bonomie aroganța intelectualilor occidentali, care privesc cu suspiciune demersul disperat al unor amnezici (a căror suferință nu este o idee...!) de regăsire a trecutului. De altfel, scriitoarea Danielle Sallenave, redactor șef al revistei "Le messenger européen" pune la îndoială folosirea culpabilizatoare, a "populismului", termen pe care ea îl socotește un ecran care ascunde alte realități. Neliniștea este comună întregii Europe, supusă unei crize de identitate: în Vest ea este amenințată de cosmopolitismul consumist, în Est negată a fost decenii în șir de universalismul comunist.

viitorul apropiat.

A.C. - *În orașe, comune, se simțea că țara este în campanie electorală?*

D.C. - N-am văzut afișe. Lucrul se explică prin lipsă de bani, mai ales pentru opoziție, prin capacitatea redusă a tipografiilor, prin lipsa de hîrtie. Ca în orice bună campanie electorală, de altminteri, se practică smulgerea afișelor, lipirea de alte afișe, de cinema sau electorale peste primele. Acolo unde municipalitatea era controlată de FSN, opoziția, chiar dacă apuca să-și facă un număr de afișe și să le lipească noaptea, în zori erau deja rupte sau acoperite...

A.C. - *Oamenii discutau despre alegeri?*

D.C. - Majoritatea celor pe care i-am întîlnit și-au declarat incapacitatea de a alege și deci, ceea ce mi s-a părut semnificativ, gradul mare de abstenționism. Am încercat să explic acelor confrăți, sociologi, ziaristi, care într-un fel sau altul sînt apropiați de cercuri politice, ca principala lozincă pe care opoziția ar trebui s-o pună în mișcare este ca oamenii să se prezinte la vot. Nu să voteze pe cineva anume, ci să-și exprime poziția ca pe un drept și o responsabilitate. Marele pericol în cazul abstenționismului este că acele formațiuni care sînt extremiste și care, prin caracterul lor autoritar, își pot mobiliza electoratul, vor avea cîștig de cauză. Neexprimarea electoratului de centru înseamnă moartea democrației.

A.C. - *Îmi pare bine că ai spus extreme. Colorarea lor uneori cu determinanții de dreapta mi se pare un joc periculos. Ele n-au o coloratură ideologică, cel puțin în ordinea convingerilor. "Valorile" vehiculate au, mai degrabă, caracterul unui cod, al unui argou politic de recrutare a tuturor celor care au ce pierde prin instalarea unui regim democratic.*

D.C. - Cred că există o coloratură de dreapta în măsura în care termenul de dreapta nu e luat în accepțiunea occidentală. Când analizăm discursul lor politic și publicistic, sistemul de valori este unul de dreapta.

A.C. - *Excluziunea, scindarea, învrăjbierea reprezenta practica comunistă, acoperită propagandistic de tot altele etichete inverse. Așa îmi explic de ce acest reflex al diabolizării străinului, al minoritarului sînt atît de puternice în Est. "Azi" spune că extremă dreaptă este P.A.C., Partid Anti-Cețățenesc, plătit de SUA... întotdeauna "extrema dreaptă" a fost folosită ca demonizare și nu facem decît să intrăm în jocul*

Ajungem astfel la o relativizare a angoselor organizatorilor, filosoful Edgar Morin constatînd că ne aflăm într-o criză a viitorului: în Vest s-a prăbușit mitul progresului, în Est, utopia negativă a comunismului. Iar în momente de criză, reperul instinctiv este trecutul. Important, a atras atenția Morin, este să nu rămînem acolo.

Dacă există o fractură în Europa, ea nu se afla doar acolo unde și-au închipuit-o orgaizatorii colocviului, sau, oricum nu doar acolo. De altfel intervenția lui Fr. Mitterrand (v. pag. 5, interviul cu Gabriel Liiceanu) le-a sacționat condiționarea manicheistă și paternalistă.

Într-adevăr, nu e vorba de idealizarea trecutului, ci de regăsirea unor repere în reconstituirea memoriei fiindcă Europa, opusă "triburilor", nu se poate constitui cu ființe fără memoria propriei deveniri istorice, frustrate de demnitățile identității.

A.C.

lor care este acela de a-și masca proveniența.

D.C. - Național-comunismul a fost de extremă dreaptă, deși discursul lui ideologic oficial avea, aparent, valori socialiste, comuniste, el n-avea nimic de-a face cu practica politică și asta este contradicția. Nu avem o extremă dreaptă, avem niște oameni care manipulează concepte de extremă dreaptă.

Profit de ocazie pentru a cita o frază dintr-un interviu pe care l-am citit în "Le Monde" de azi, cu Francisc Fukuyama în care interlocutorul său, care este un profesor universitar la Paris I spune, rezumînd niște teze ale lui Fukuyama, că **democrația nu poate fi instaurată, impusă și că o democrație nu poate exista decît acolo unde sînt democrați.** Or, impresia mea este că și formațiile opoziției, în practica lor, au atitudini nedemocratice, autoritariste, centralizate. Am încercat să spun peste tot, unde am avut interlocutorii cărora credeam că le pot spune o asemenea frază, că singura dovadă de democrație care s-ar putea aplica de către opoziție ar fi să se renunțe la centralismul democratic și să se organizeze în formațiuni și grupuri politice care să se lege între ele la nivel orizontal. Din păcate, acum, inclusiv partidele opoziției politice democratice funcționează după același sistem ierarhic piramidal. Nu este bine, fiindcă într-o situație de criză este destul să se taie vîrfurile piramidei ca întreaga structură, care s-a construit cu eforturi foarte mari, să devină inefficientă. În plus, opoziția, cîștigînd acum parțial, trebuie să gerezze o criză. În pofida bunelor intenții, rațiunile economice, rațiunile de stat și altele vor influența capacitatea de decizie politică a opoziției, reprezentanții ei vor fi puși în situații în care nu vor putea să rezolve lucrurile doar cu bunăvoință.

După părerea mea, toate formațiunile politice de opoziție ar trebui să se scindeze în mod conștient: un grup, din interiorul aceleiași formații, să continue să practice discursul moral și altul să practice un discurs mai pragmatic. Trebuie să existe o opoziție în interiorul opoziției. Or, dacă partidele continuă să gîndească în termeni de monolitism, ele nu vor putea autogestiona contradicția, se vor scinda în fracțiuni eliminate din corpul monolitic, mărunțind spectrul politic și încurajînd confuzia, în loc să meargă spre unitate în diversitate

A.C. - *Din păcate, tot opunîndu-te se întîmplă să iei masca adversarului și apoi, opoziția a fost împinsă la o reacție monolitică de sistemul calomniator și subversiv al puterii.*

D.C. - Dar blocul, ca să fie eficient, trebuie să fie un bloc ale căruia articulații să fie mobile, altfel cade în dogmă și blocul se sparge. Faptul că în PNL s-au produs sciziuni, "aripa tînră" a plecat, mi-a dovedit că această concepție monolitică continuă să existe și că ea este complet inefficientă în condițiile noastre. Nu adoptînd sistemul celuiualt poți să reacționezi adecvat.

A.C. - *Mulțumesc Dan Culcer.*

C.D. - Un singur lucru vreau să spun, care n-are legătură prea mare cu ce am discutat pînă acum: în această activitate pe care o ducem, cu tine și cu alți confrăți în organizarea AZR Vest, unul din punctele noastre de program era constituirea unui centru de studii asupra presei române. Profit de discuția noastră pentru a mă adresa tuturor celor care citesc "Lupta", românilor din diaspora sau din țară, rugîndu-i să facă donații de presa românească de după decembrie, în măsura în care ea nu-i mai interesează sau nu mai au unde s-o depună. Centrul nostru de documentare are nevoie de aceste donații pentru a constitui un fond de arhivă.

BUGETUL MILITAR

REDUS LA O TREIME !... IN RUSIA

Noul director CIAi, Robert M. Gates, a declarat în fața comisiei străine a Camerei Reprezentanților Statelor Unite, la 25 februarie, că bugetul militar al Rusiei va fi, anul acesta, cca o treime din cel al Uniunii Sovietice de anul trecut. Reducerea la o treime a bugetului militar are loc, în ciuda faptului că Rusia va putea să aibă de făcut față unor tensiuni la granița cu statele musulmane și chiar cu China.

Faptul dovedește cât este de întemeiată cererea noastră repetată ca bugetul militar al României să fie redus la o treime și cadrele de conducere ale fostei armate ceaușiste să fie pensionate. Pentru țara noastră, care nu este amenințată din exterior, actualul buget militar este una din cauzele dezechilibrului financiar, iar ponderea politică a militarilor fostului regim apasă greu asupra posibilităților de instaurare a unei democrații adevărate.

CONTESTAȚIE IN GUVERN

Acum câteva săptămâni Eugen Dîjmărescu, apoi chiar ministrul Economiei și Finanțelor, George Danielescu, și recent un secretar de stat de la Departamentul de prognoză și orientare economică, ce ține de același minister, au exprimat mai deschis sau mai voalat critici la adresa reformei economice și a aplicării ei de către guvernele Roman și Slolojan. Ultimul dintre contestatari, prof. Mircea Coșea, invitat la o dezbatere organizată de cotidianul "Tineretul liber" afirma limpede ca, de fapt, reforma nici n-a început să fie aplicată, fiindcă "nu există nici un fel de program strategic de promovare a reformei, nici un fel de orientare, nici o grilă de evaluare a pașilor făcuți pe calea reformei în această perioadă de tranziție". Din decembrie 1989, socotește prof. Coșea, nici unul din elementele fundamentale ale unei economii de piață n-a fost creat iar în mecanismul tehnic al pieții nu s-a intervenit aproape deloc. Derulată haotic și necontrolat, sîntem în situația de a regîndi fundamentele reformei și de a repara sectoare întregi ale

economiei, prejudiciate de pripeală și incoerență, ca de pilda agricultura. Pentru M. Coșea, crearea cadrului legislativ, trudă care ar fi amînat diverse urgențe, "este o scuză transparentă pentru incapacitatea de a pune în mișcare mecanismul economic fără de care orice sistem de legi devine inoperant". De altfel, Guvernul, Parlamentul și Președintele nici n-au avut curiozitatea să consulte prognoza evoluției românești pe 1992, nu din lipsă de curiozitate ci pentru că ea se anunță sumbră, mai ales într-un an de confruntări electorale.

UN CAL = 15 SALARII !

Neue Zurichher Zeitung (20 dec.) 1991 : "Sute de nume sînt înscrise pe listele Primăriei din Balotești - în dreptul fiecăruia fiind trecută și suprafața parcelei, în cele mai multe cazuri sub un hectar. În țară sînt 6,2 milioane de cereri iar pămîntul disponibil este de numai 9 milioane de hectare, ceea ce duce la o primejdioasă fărîmîtare a pămîntului". Cum lipsesc specialiștii și instrumentele necesare de măsurare a parcelelor, nimeni nu știe cu siguranță ce teren îi stă la dispoziție, mai ales că registrele au dispărut în multe localități, făcînd dificilă dovedirea dreptului de proprietate. Din această pricină, multe terenuri rămîn necultivate. "La întrebarea dacă a însămîntat ceva pe terenul ce i se cuvine, tînărul electrician cu care am stat de vorbă îmi răspunde că nu, întreprinderea de stat căreia i l-a lăsat în folosință n-a întreprins nimic din lipsă de motorină. El ar vrea să însămînteze ceva (parcela e prea mică pentru a trăi din ea) dar nu știe cum să cultive și unde să găsească unelte. Nu-și poate permite un tractor, nici măcar un cal, al cărui cost echivalzează cu 15 salarii lunare. (...) Mulți nu știu ce le aparține în mod precis. Unii lucrează pămîntul pe care și l-au însușit singuri, după căderea lui Ceaușescu. Alții au vîndut partea de pămînt, înainte de a fi puși în posesia lui, ceea ce este din nou ilegal." Ziaristul elvețian crede că în Muntenia și Moldova nici nu mai există țărani, ci doar

CASA ROMÂNEASCA

CENTRUL ROMÂN DE CERCETARI DIN PARIS

Anunță conferința dnei Antonia Constantinescu, LITERATURA IN EXIL, sîmbătă 28 martie, la orele 18, la Misiunea Catolică Română - 38, rue Ribera (75016), Mo. Jasmin.

muncitori agricoli și navetiști.

FIDELITATE

"... De ce l-am omorît pe al bătrîn! și nici măcar nu-i facem parastasul" (refrenul unui poem publicat în "Totuși iubirea"). Dacă "al bătrîn" este Ceaușescu, autorul nu poate fi decît Adrian Păunescu...

CONGRES LA CHIȘINĂU

În 17 februarie s-au încheiat lucrările celui de al III-lea congres al Frontului Popular din Moldova, care și-a schimbat denumirea în Frontul Popular Creștin și Democrat (FPCD). Potrivit noului său statut, programul FPCD schițează liniile directoare ale viitoarei uniri a Moldovei cu România, "pe calea integrării economice, sociale și culturale, prin sincronizarea interferenței și transplantului".

IN FINE!...

Emanuel Valeriu a fost demis din postul de director general al TVR, "ca răspuns la o solicitare făcută de multă vreme" a declarat purtătoarea de cuvînt a guvernului. Vartan Arachelian este de părere că această demitere ar trebui însoțită de o ancheta financiară.

NATURALIZARI

"Journal Officiel", din 23 februarie și 1 martie 1992 publică numele următoarelor persoane, originare din România, care au obținut naturalizarea franceză: Iliescu Francesca Elena, născută la Cosmești; Dimos Bogdan Victor, născut la București; Dimos Veronica Maria născută la București; Petrescu Vladimir, Alexandru, născut la București; Croitoru Iuliana, nbăscută la București; Croitoru Răzvan, născut la București; Tudor Florian Potra, născut la București; Velican Danaricu Mihai Constantin, născut la București; Elena Velican Danaricu (n. Vlădulescu), născuta la București

DECESE

Gen. (r) Dumitru Stoiculescu; prof. Julieta Piasășchi; dr. Ion Floarea; Mihai Simon; Alexandru Buzarnichi; Vladu Nicolae; Ecaterina Ștefănescu; col. (r) Marcel Floreșteanu; Eugenia Diaconu (Neculescu); col (r) ing. Constantin Iordache; Angela Crăciuneanu; Mihai Dumitriu; George Tonciu; Dumitru Valeria; Popescu T. Elena; col (r) ing. Sîrbu Nicolin; Nicolae Albulescu; Matei Dumitru; col (r) Iordache Ctin; col (r) Luculescu Constantin; Mihai Teguiani; av. Sicmon Ion; Suzette Stavrache (Boeru); Kiss Adalbert; Tudor Maria; Aurel Suci; Ion Fulga (erou cercetaș din 1916-1918); Iulita Iacomi; Gheorghe Petrovici; ing. petrolist Nica Alexe; dr. Dumitru Zară; ec. dr. Wilhelm Wagner; Octavian Clej; Aglae Chitic; Emil Preoțescu; Aurel Stoicescu; dr. Sandy Iliescu; scriitor și gazetar Ilie Cristofor Dancu; Marin Lungu; Victor Jeglinski; ing. Burtea Constantin; Anghelescu Alexandrina; ing. Marieta Rusanovschi; Adam Chifor; dr. ing. Carol Nicolae Debie; prof. Florica Lăzărescu; prof. dr. Dumitru Bogatu; Eleonora Lilica Hanciu (Stupcanu); col (r) Arsene Constantin; col (r) Gheorghe Ioan; Vasile Monaru; acad. prof. Cajus Iacob; Ion Lupașcu; Maria Enciu Popa; Viky Ionescu (Olteanu); Maria Coman; Stănuța Stanciu Vișan; Melta Dobrovicescu; ing. Constantin Grigorescu; Onoria Pacencu; Liviu-Dumitru Timiș; Cecilia Avramoff; Georgeta Sgabura; Militaru Paul; Mihail Marian Petrianu; Răceanu Traian.

le combat

Directeur: Michel Korné 7/03/92
ISSN 1148 - 7321

NUMERO 178

TARIF D'ABONNEMENT ANNUEL

En Francs Français:		En d'autres monnaies, le tarif est majoré des frais bancaires d'encaissement comme suit.
FRANCE	FRF 250	DEM 100 - CHF 90 - GBP 35
EUROPE	FRF 300	
Par avion :		
AMERIQUE		
AMERIQUE DU NORD	FRF350	USA 60 ou équivalent
ISRAEL		
AMERIQUE DU SUD		
ASIE	FRF 450	USA 70 ou équivalent
AUSRALIE		
125 Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud-France		
Tel. (33-1) 46020540 Telefax (33-1) 46 02 14 37 - Tlx 633520 F		
Commission Paritaire N° 65481 - CCP. : 11 341 71 A Paris		

UN FOND DE STABILISATION POUR L'EUROPE DU CENTRE ET DE L'EST

par Michel KORNE

Le Groupe des Sept Etats Industriels envisagent la constitution d'un Fond doté de 5 milliards de Dollars pour garantir la convertibilité du rouble. Ce projet ainsi que la décision prise par la Banque Centrale de Russie le 19/2/1992 de réévaluer le rouble en réduisant le cours du Dollars USA de 110 roubles à 100 roubles, a eu un certain écho dans le public puisque, selon l'agence Tass, de nombreux détenteurs de devises étrangères faisaient la queue pour les vendre au nouveau cours.

Si l'idée du Fond est certainement bonne, ses moyens paraissent insuffisants. Par ailleurs la convertibilité du rouble exige une politique économique pour la Russie aussi bien que pour les autres états de l'Europe du Centre et de l'Est, différente de celles menées actuellement.

Thérapie de choc.

Depuis le 1er janvier, l'ainsi appelée "thérapie économique de choc", vient d'être appliquée à la Russie et de ce fait aux autres ex-républiques soviétiques, où le rouble a cours et qui font partie de la Communauté des Etats Souverains récemment créés. Du jour au lendemain les prix ont augmentés de 3 à 400 %. Cependant que les magasins restaient aussi vides qu'ils l'étaient préalablement, les consommateurs ayant des salaires mensuels de 5 à 800 roubles ou moins luttent désespérément pour survivre. Les dirigeants russes estiment que la thérapie de choc commencera à porter ses fruits à la fin de l'année ou plus tard.

Il y a deux ans la Pologne mettait en oeuvre la même thérapie sous la tutelle de certains économistes occidentaux, qui conseillent actuellement la Russie, notamment Jeffrey Sachs de l'université de Harvard.

Apparemment, en Pologne, la thérapie commence à porter ses fruits mais entre temps l'inflation avait atteint 2000 % cependant que les salaires restaient bloqués. Les magasins sont pleins de biens de consommation que seules de rares personnes peuvent acheter. Le chômage dépasse 12% de l'ensemble de la main-d'oeuvre et doit encore augmenter. Le crime organisé ainsi que la corruption sont également en train de croître.

L'on ne peut reprocher aux conseillers d'être moins concernés par les souffrances que par les résultats, aussi longtemps que les dirigeants locaux, élevés dans un climat politique dans lequel les fondements du pouvoir ont été, pendant des décennies, la misère, les souffrances et la peur, se contentent de regrets formels face au désespoir général.

Néanmoins les Russes commencent déjà à se rappeler le temps où il n'y avait pas de marché libre ni de démocratie, mais où le rouble était stable et pouvait acheter les marchandises dont ils avaient besoin. Pour de nombreuses personnes, l'économie de marché et la démocratie signifient plus de souffrances que la stagnation antérieure de l'économie étatique centralisée. Est-ce que les Russes et les autres nations des républiques voudront et pourront attendre patiemment deux autres années ou plus, jusqu'à ce que la thérapie de choc porte ses fruits ?

Sinon, ne risquons nous pas de voir s'instaurer des dictatures aux réactions imprévisibles qui mettent en danger la paix dans toute l'Europe de l'Est?

Ne devons-nous pas nous poser les questions : même si elle porte ses fruits, la thérapie de choc n'est-elle pas trop dangereuse ? Est-ce la seule possible ? Est-ce la meilleure ?

Politique de l'inflation.

Il n'y a guère eu de réactions violentes en Pologne qui est toutefois le seul Etat du centre de l'Europe sans minorités. En Yougoslavie, en Roumanie et dans quelques anciennes républiques soviétiques, les dirigeants aux prises avec les problèmes économiques ou politiques soulevés par la thérapie de choc, n'ont pas hésité à recourir aux violences ethniques ou d'autres nature, pour détourner l'attention de l'opinion publique des difficultés de chaque jour. Personne ne peut prédire et encore moins contrôler les réactions collectives de dizaines et centaines de millions de personnes qui n'ont pas de quoi manger, s'habiller et se chauffer du fait d'une inflation galopante. Il ne suffit pas d'espérer que cela ne sera pas trop dangereux.

Les augmentations de prix appliquées dans tous ces pays n'étaient ni le seul moyen, ni le meilleur pour procéder à la privatisation et pour accroître la production.

En fait, d'une certaine manière, l'inflation accroît plutôt la pénurie dans la mesure où elle détermine ceux qui ont l'argent à l'investir dans des marchandises non périssables qu'ils peuvent stocker aisément. Pendant les périodes d'inflation l'on peut être sûr que les prix vont monter et leur accroissement peut même facilement dépasser le taux de l'inflation pour ceux des produits qui manquent.

La croissance des prix a été conseillée pour la thérapie de choc afin d'absorber l'excédent monétaire accumulé dans le passé et qui n'avait pas de contre-partie en marchandises. Manifestement cet excédent n'avait pas été accumulé par tout le monde dans les mêmes proportions. La plupart de la monnaie excédentaire est allée dans quelques poches cependant que les autres poches se sont vidées !

Une augmentation de prix forte et généralisée absorbe dès le départ les faibles montants des réserves accumulées par le public qui ont déjà été épuisés actuellement. Les réserves importantes restées dans quelques mains ont été investies soit dans des propriétés, dans des devises étrangères quand l'on pouvait s'en procurer, ou des marchandises stockées et qui ont de ce fait disparues du marché.

Même si l'accroissement des prix stimule également la production, un certain temps est nécessaire pour produire. Si entre temps, une partie des produits est à nouveau stockée par ceux qui ont l'argent, ce processus ne peut que retarder leur arrivée sur le marché.

Réforme monétaire.

Dans une économie libre, personne ne doute que le meilleur moyen d'encourager la production, c'est d'avoir une monnaie stable qui a en outre l'avantage de décourager le stockage excessif. Cela s'applique à toute économie, même lorsqu'il est difficile de maintenir une monnaie stable alors que la plupart des marchandises manquent. Pourtant cela a pu être réalisé par le passé, grâce à des réformes monétaires qui remplaçaient l'ancienne monnaie dévaluée par une nouvelle.

Echangée sur une base égale et limitée entre les citoyens, la nouvelle monnaie peut réaliser la stabilité monétaire dans un temps bref, cependant qu'il faudra attendre des

Suite page II →

années pour stabiliser la monnaie au terme de l'inflation. Un montant égal pour tous de l'ancienne monnaie, équivalent par exemple à 3 mois de salaire moyen, par personne et de masse salariale par entreprise, pouvant être changé contre la monnaie nouvelle à un taux de 100 pour 1, rendrait de la sorte l'ancienne monnaie excédentaire sans valeur.

Sans doute la réforme monétaire constitue une spoliation pour ceux qui ont l'argent. Mais l'inflation n'est-elle pas une spoliation encore bien plus grande, qui frappe bien plus de gens que ne le fait la réforme monétaire et qui est à la fois bien moins efficace ?

Après la deuxième guerre mondiale, l'Allemagne Occidentale n'a pas hésité à procéder à une telle réforme monétaire quand elle a remplacé le Reichmark dévalué par le Deutschmark. Ce fut la bonne thérapie et personne ne s'en est plaint. Par la suite le Deutschmark a été la seule monnaie européenne avec le Franc suisse qui a constamment augmenté de valeur cependant que toutes les autres, la Livre britannique, le Franc français et la Lire italienne, perdaient de leur valeur.

Parce que l'inflation bénéficie à quelques riches ou à ceux qui contrôlent les positions clef de l'économie, la réforme monétaire n'est guère populaire parmi ces derniers. Comme aucun d'entre eux ne veut réaliser qu'à la longue ils bénéficieront d'une période de transition écourtée, il ne faut guère espérer que les actuels gouvernements de l'Europe du Centre et de l'Est, y compris des anciennes républiques soviétiques, prendront l'initiative des réformes monétaires.

Ces gouvernements sont toutefois en train de négocier avec les Etats industriels pour obtenir des milliards sous forme d'aide, de crédits garantis par les Etats ou d'investissements privés. Les Etats industriels et les organisations internationales, la Banque Mondiale, la Banque Européenne, etc... ont en conséquence les moyens pour suggérer, promouvoir et même imposer des politiques économiques basées sur des réformes monétaires et sur une monnaie stable.

L'impact psychologique.

Bien dirigée et bien présentée, la conversion de la monnaie pourrait avoir un impact psychologique général qui permettrait de faire démarrer la plupart des secteurs des différentes économies. A condition que de telles mesures ne tardent pas au-delà de quelques mois, et qu'elles puissent intervenir de manière à encourager la rentrée des récoltes et de la nourriture du bétail avant l'automne, ces mesures pourraient réduire cette année même et de manière substantielle la pénurie alimentaire, la gabegie et les pertes des denrées agricoles, dont une large partie pourrit dans les champs faute d'être ramassée à temps.

Un accroissement d'au moins 10 à 20% de la production agricole pourrait être réalisé dès cette année si les réformes sont bien programmées et si elles sont portées à la

connaissance du public par une publicité adéquate. Dans ce cas, 1992 pourrait constituer un tournant dans la crise économique actuelle pour la plupart des pays de l'Europe du Centre et de l'Est. Un tel changement économique en Europe du Centre et de l'Est agirait à son tour comme un puissant moteur pour entraîner les économies actuellement en crise des Etats industriels.

Les réformes monétaires peuvent aider mais non assainir à elles seules la situation. L'effondrement de l'économie planifiée par le COMECON a entraîné celui des échanges entre les états qui en faisaient partie et la dislocation de l'Union Soviétique met en péril les échanges entre les ex-républiques de l'U.R.S.S.

L'appauvrissement généralisé de l'Europe du Centre et de l'Est qui en résulte se traduit par une disparité encore plus grande entre les revenus de ses habitants et ceux de l'Europe. Ainsi, alors qu'en 1989 le rapport entre les revenus moyens des Européens du Centre et de l'Est, et les Européens de l'Ouest se situaient dans un rapport de 1 à 5, ce rapport dépasse actuellement 1 à 20 en Roumanie et 1 à 30 dans l'ex-U.R.S.S. Même si la production dans ces pays a chuté de 20 à 30%, cette chute ne justifie pas l'accroissement de la disparité de 400 à 600 % ! D'ailleurs, dans la psychose actuelle d'inflation, la disparité risque de s'accroître encore, provoquant de nouvelles hausses de prix.

Le Fond de Stabilisation et Compensation.

Les organismes internationaux, les Sept Pays Industriels, ceux de la C.E.E. et de la C.S.C.E. ont déjà réagi dans certains domaines, notamment l'aide humanitaire et d'urgence. Par ailleurs, des organismes de la Banque Mondiale ainsi que la Banque Européenne de Reconstruction et Développement, s'emploient à promouvoir les investissements productifs ou d'infrastructure.

Le projet plus vaste prévoyant la constitution d'un fond de stabilisation du rouble au capital de 5 milliards de dollars financé par les Sept Grands Pays Industriels constitue un pas de plus même si la somme paraît faible. La convertibilité du rouble n'est toutefois qu'un des aspects du problème. Pour redonner un élan à l'économie russe il ne suffit pas de rendre le rouble convertible, il faut encore remettre en fonction les échanges entre les différents états souverains qui composaient l'ancienne U.R.S.S., ainsi qu'entre ces états et ceux de l'Europe du Centre qui faisaient partie du COMECON.

La réussite du Plan Marshall d'après guerre, n'est pas du uniquement au montant de l'aide américaine, équivalente à 75 milliards de dollars actuels, mais au moins autant au fait qu'elle a été accordée à tous les pays d'Europe Occidentale détruits par la guerre, ce qui les a aidé à développer leurs échanges réciproques.

Il nous paraît donc essentiel que le fond projeté s'occupe non seulement de stabiliser

le rouble pour le rendre convertible, mais qu'il en fasse autant pour les autres monnaies, qu'il finance les échanges entre les anciens états du COMECON et qu'il aide à réduire la disparité des revenus entre l'Est et l'Ouest. Ce fond deviendrait de la sorte le Fond de Stabilisation et Compensation des états de l'Europe du Centre et de l'Est. Un tel fond devrait être doté d'un capital initial de 25 milliards de Dollars pouvant être porté à 100 milliards, afin de pouvoir financer les échanges entre ces états, et entre ces états et le reste du monde. Ainsi le développement des échanges pourrait aider à la stabilisation des différentes monnaies de cette partie de l'Europe.

En effet ce sont les variations des cours de change entre ces monnaies, l'impossibilité de couvrir les changes à terme et de ce fait d'effectuer des transactions sans avoir obtenu au préalable les allocations de devises de la part des différents gouvernements qui en manquent, qui constituent autant d'obstacles au fonctionnement normal des économies des pays de l'Europe de Centre et de l'Est.

Un capital initial de 25 milliards par la suite à 100 milliards paraît être indispensable pour stabiliser les monnaies et financer les échanges, des près de 400 millions d'Européens de Centre et de l'Est. Non seulement le nombre d'habitants est deux fois plus grand que celui des Européens de l'Ouest qui ont bénéficié du Plan Marshall, mais les infrastructures, les industries, l'agriculture et le secteur tertiaire de cette partie du continent, sont bien plus détruits que ne l'était l'Europe Occidentale en 1945, nonobstant les bombardements et les destructions de la guerre.

Ce ne seront donc pas les 75 milliards de dollars du Plan Marshall mais entre cinq cent et mille milliards qui seront nécessaires pour permettre à l'Europe ex-communiste de rejoindre l'Europe Occidentale.

Echelonnée sur dix ans, cela représente 50 à 100 milliards de dollars par an, soit bien moins d'un pour cent du produit national brut des Sept Grands Etats Industriels. Pour que les financements démarrent de manière efficace, la part du Fond devra être probablement importante les premières années pour se réduire par la suite à mesure que les investissements privés ou les crédits accordés par les divers gouvernements s'amplifient.

Manifestement les capitaux du Fond de Stabilisation et de Compensation ne pouvant être trouvés auprès des états de l'Europe du Centre et de l'Est, ce sont les pays qui fournissent les capitaux qui devront désigner la direction. La politique du Fond devra toutefois être élaborée avec la participation des bénéficiaires - représentants des Etats mais aussi des milieux économiques et financiers privatisés.

Il est en effet essentiel que les pays de l'Europe du Centre et de l'Est ne soient pas représentés uniquement par leurs hauts fonctionnaires et dirigeants étatiques - dont la plupart ont été formés à l'école de l'économie dirigiste.